

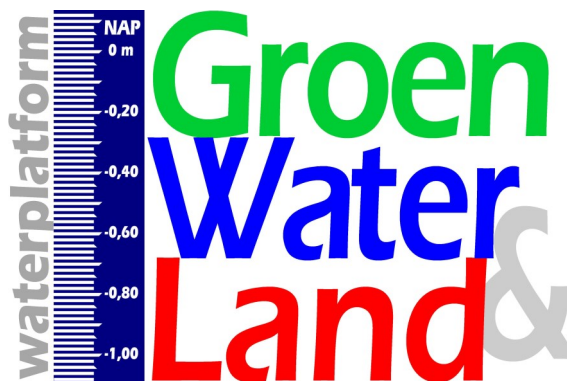
Nieuws Brief*

OVER WATERBEHEER IN NOORDERKWARTIER

Augustus 2022 Deze NieuwsBrief* is een uitgave van het waterplatform Groen, Water & Land met Actualiteiten en Achtergronden.

In deze nieuwsbrief informatie over:

- Redactioneel
- Droogte in Noorderkwartier
- Gemaal 1879 weer in gebruik genomen

REDACTIONEEL

Voor u ligt weer een Nieuwsbrief van het waterplatform Groen, Water & Land. Helaas heeft het weer te lang geduurd voordat er een nieuwe editie verschijnt. Daarvoor zijn vele redenen, maar daarmee zullen we u niet vervelen. Wel zijn we bezig om de Nieuwsbrief opnieuw op te zetten en technisch gezien op een andere wijze te produceren. De vorm waarin de Nieuwsbrief nu verschijnt, is omslachtig en is eigenlijk niet meer van deze tijd. Ook GW&L zal qua Nieuwsbrief met z'n tijd moeten meegaan. Maar daarnaast zouden we ook wel wat hulp bij de Nieuwsbrief kunnen gebruiken. Neem gerust vrijblijvend contact op.

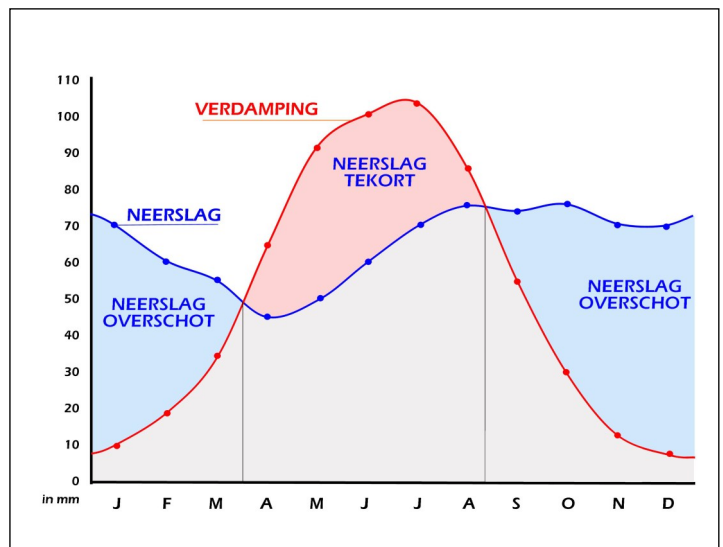
De fractie van Groen, Water & Land

Wilt u weten
waaraan
het waterschap
in uw plaats
werkt,
klik dan
HIER

Droogte in Noorderkwartier

De droogte in Nederland en het Noorderkwartier begint weer in een kritische fase te komen. Om tot een goede inschatting te kunnen komen, moeten we echter verder kijken. Vooral de droogte in het stroomgebied van de Rijn, Zwitserland en Duitsland, is daarbij doorslaggevend. Daarnaast spelen de hoge, bijna tropische temperaturen een belangrijke rol.

In de wintermaanden valt er meer regen dan dat er verdampt en hebben we een neerslagoverschot. In de zomermaanden verdampt er meer dan de regenval en hebben we een neerslagtekort. Als het neerslagtekort in de zomer groter wordt dan 175 mm, dan treedt het Draaiboek Droogte waterkeringen in werking en schalen we op naar de Alertfase. Bij een neerslagtekort van 225 mm gaan we onze kwetsbare dijken controleren. Bij een neerslag tekort van 275 mm wordt de Alarmfase 1 bereikt en gaat het Waterschapsactieteam binnen de Crisisorganisatie aan de slag.

Een neerslagtekort en hoge temperaturen hebben niet alleen invloed op de dijken en de waterveiligheid, maar ook op de kwaliteit van het water en de verzilting. Bij het schutten met de sluisen die aan zee grenzen of aan water met brak water, zoals het Noordzeekanaal, komen er grote hoeveelheden zout het boezemsysteem binnen. Zo komt er bij iedere schutting van de Koopvaardersschutsluis in Den Helder ongeveer 240 ton zout in de boezem. **Op het kaartje rechts zijn de zoutgehalten weergegeven.** Bij Den Oever in het IJsselmeer en in het Noordzeekanaal is het water brak (blauw rondje), in het Markermeer matig zoet (geel) en verder in het IJsselmeer is het water zoet (groen). Om die zoutindringing te verminderen, heeft het hoogheemraadschap de provincie, de eigenaar

van de sluisen, een beperkt schutregime te hanteren. RWS hanteert daarnaast ook een beperkt schutregime voor de sluisen in IJmuiden en in de Afsluitdijk. Dat heeft er tot nu toe voor gezorgd dat het IJsselmeerwater bij Andijk, de plaats waar de PWN water inlaat voor de drinkwatervoorziening, beperkt is tot 92 mg/liter. Dat is ruim onder de norm van 150 mg/liter.

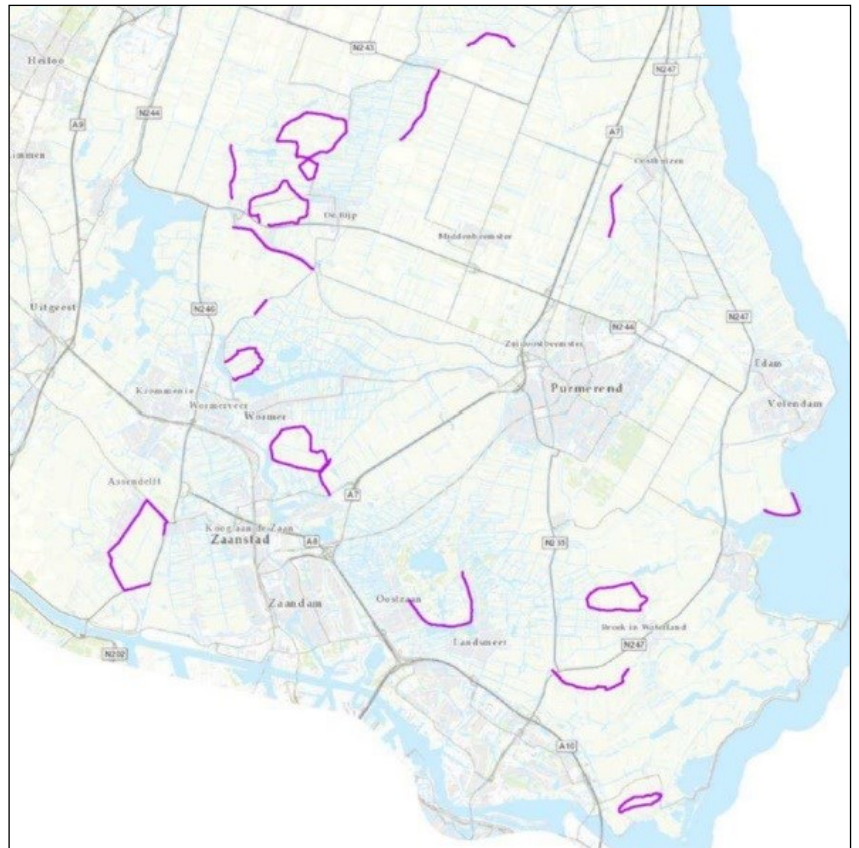
Ook de sluisen langs het Noordzeekanaal van de provincie en van het waterschap hebben allemaal een beperkt schutregime: de Schermersluis in Nauerna, de Overtoomsluis van de Polder Westzaan, de Groote of Hondsbosschesluis en de Wilhelminasluis in Zaandam, de Hanenpadsluis van de Polder Oostzaan, de Nieuwendammersluis in Amsterdam-Noord en de Willem-1 sluis bij het Noord-Hollands kanaal.

Op het kaartje rechts zijn de kwetsbare veendijken aangegeven zoals ze in de controle worden meegenomen.

Tot nu toe zijn er qua veiligheid geen grote problemen geconstateerd binnen de dijken en wegen. Op sommige plaatsen is er wel droogteschade, maar er zijn geen urgente plaatsen direct ingegrepen moet worden.

Wel wordt overal water in de polders ingelaten om het water op peil te houden. Dat betekent soms dat duikers en sloten geschoond moeten worden om de water goed door te kunnen laten stromen.

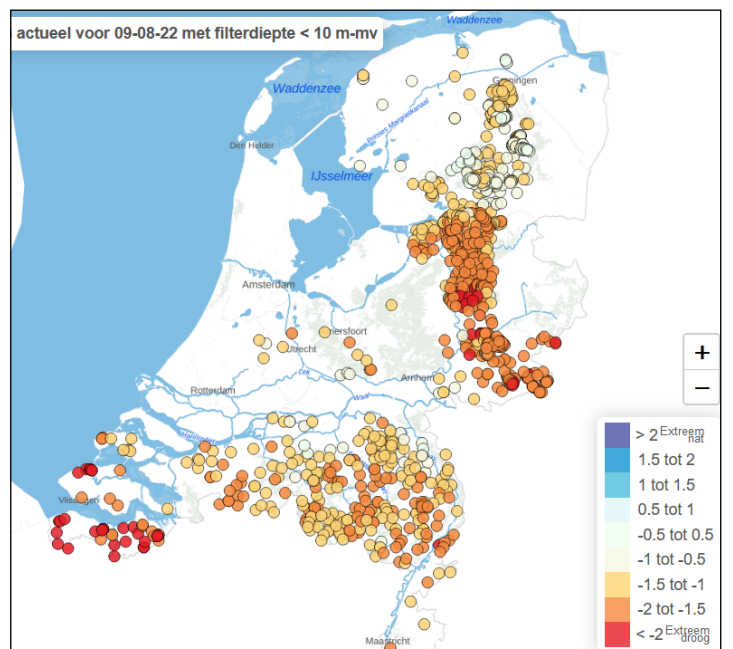
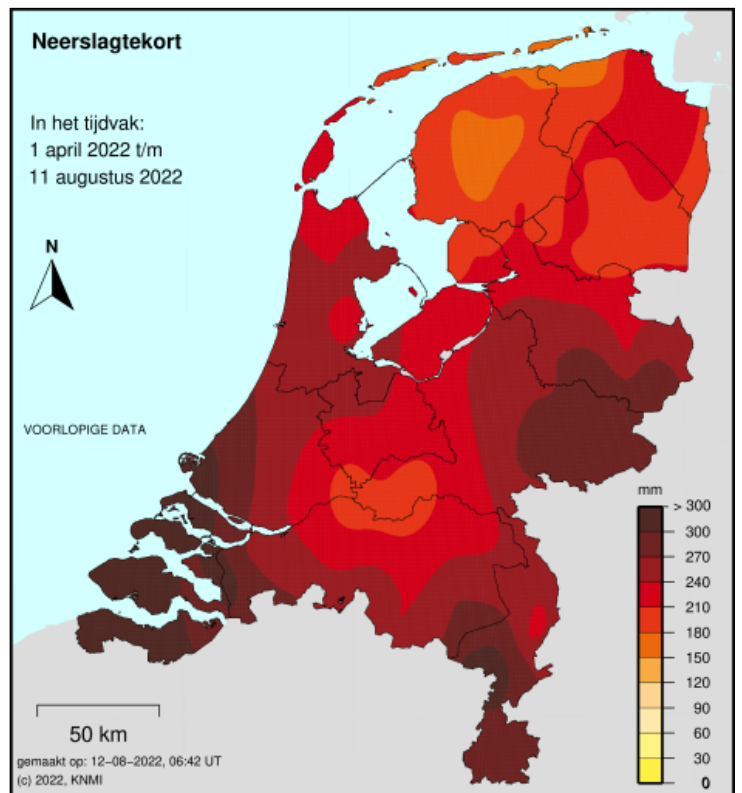
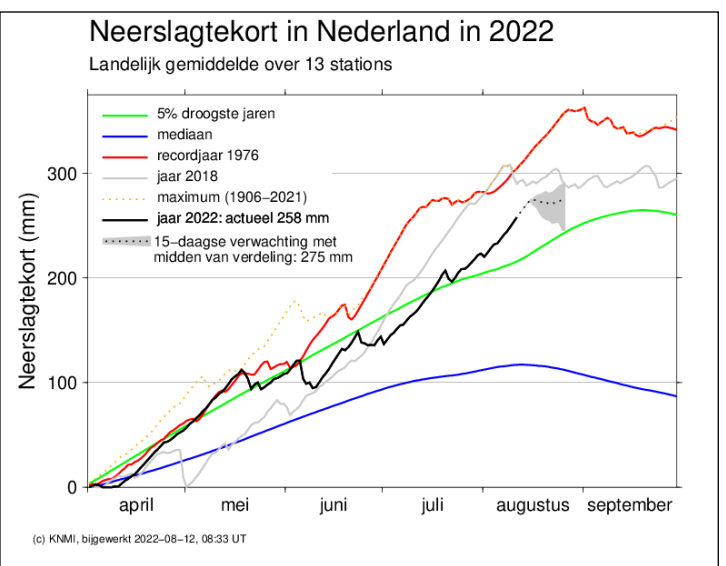
Wel geeft de grasbekleding van een aantal dijken, zoals **op de foto rechts (Balgzanddijk)** zorgen door verdroogd en verdord gras. Op een aantal plaatsen is daarom een begrazingsverbod ingesteld.

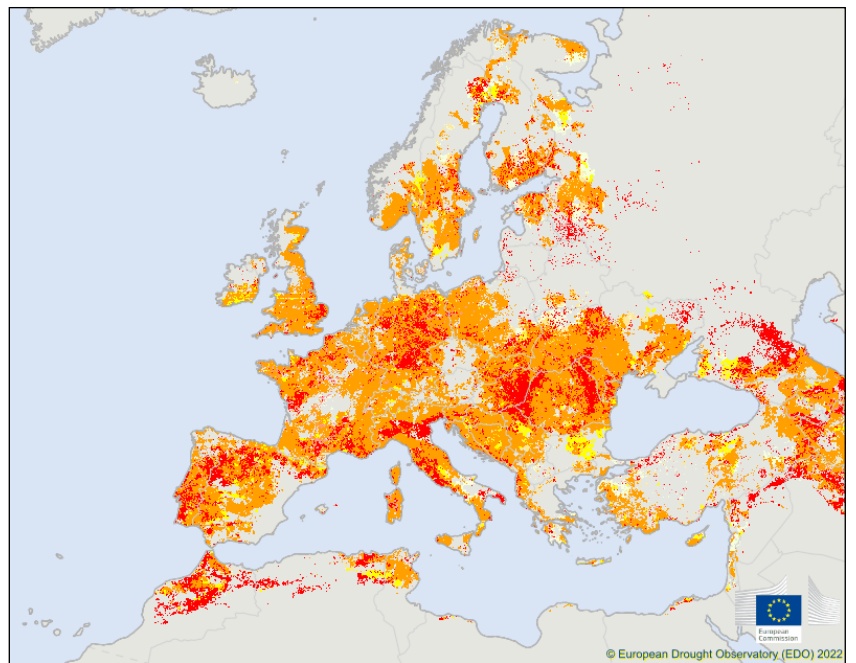
De grafiek rechts geeft het verloop van het neerslagtekort tot 11 augustus jl. De zwarte lijn geeft de ontwikkeling van 2022 weer, terwijl de rode lijn het jaar 1976 en de grijze lijn 2018 weergeven. De pluim aan het einde van de zwarte lijn geeft de voorspelling voor de komende 14 dagen met de daarbij behorende onzekerheden.

Het is lastig de jaren 2022, 2018 en 1976 met elkaar te vergelijken. Naast het neerslagtekort spelen namelijk ook de ontwikkelingen in de tijd, de temperatuur en de aanvoer van Rijnwater een belangrijke rol. In 2018 hebben we een nat voorjaar gehad en kwam de droogte later op gang, terwijl we dit jaar een droog voorjaar hebben gehad, waarna er een lichte dip in mei is geweest. In juni en juli is de droogte echter weer flink teruggekeerd. En de stijging van het neerslagtekort in de periode van 1 juli tot nu is nog nooit zo groot geweest. **Het kaartje rechts geeft het neerslagtekort in Nederland.** Duidelijk is dat het neerslagtekort niet overal gelijk is.

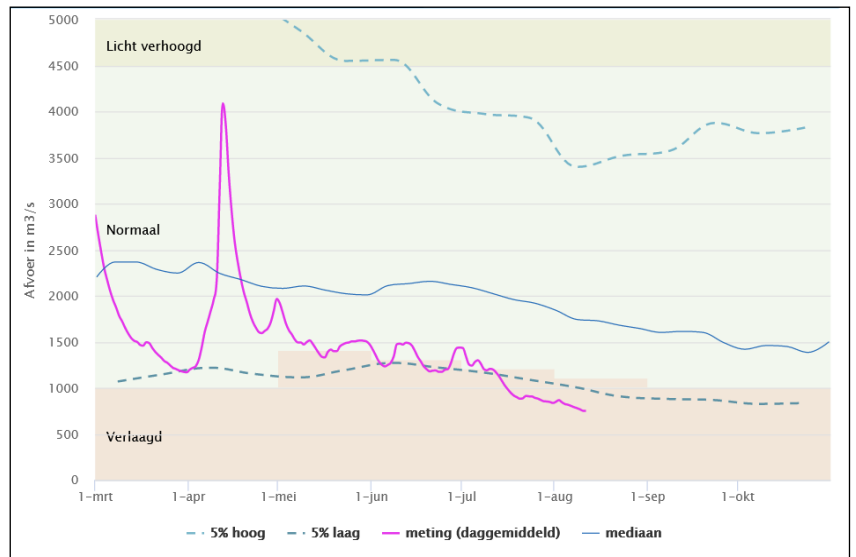
In het oosten en het zuiden van het land en Zeeland is het neerslagtekort groot, maar zijn de gevolgen ervan veel groter dan bij ons. Dat komt omdat men daar sterk afhankelijk is van grondwater, de situatie die kenmerkend is voor het hoger gelegen deel van Nederland en de zandgronden. **In het kaartje rechts** zijn de gevolgen van het neerslagtekort op de grondwaterstanden weergegeven. In Noord-Holland zijn we bijna alleen afhankelijk van het oppervlaktewater en heeft de grondwaterstanden, behalve op perceelsniveau, geen problemen. Zuid-Holland heeft een neerslagtekort

dat ongeveer gelijk is met het tekort in het Noorderkwartier. Toch is de situatie daar nu veel ernstiger dan bij ons. Wij kunnen namelijk nog beschikken over het zoete IJsselmeerwater, maar in Zuid-Holland is men voor een belangrijk deel afhankelijk van het zoete Rijnwater. En het is niet alleen droog in Nederland, maar in heel Europa, zie **het kaartje rechts**. Dat betekent ook dat er in het stroomgebied van de Rijn, Duitsland en Zwitserland weinig regen valt

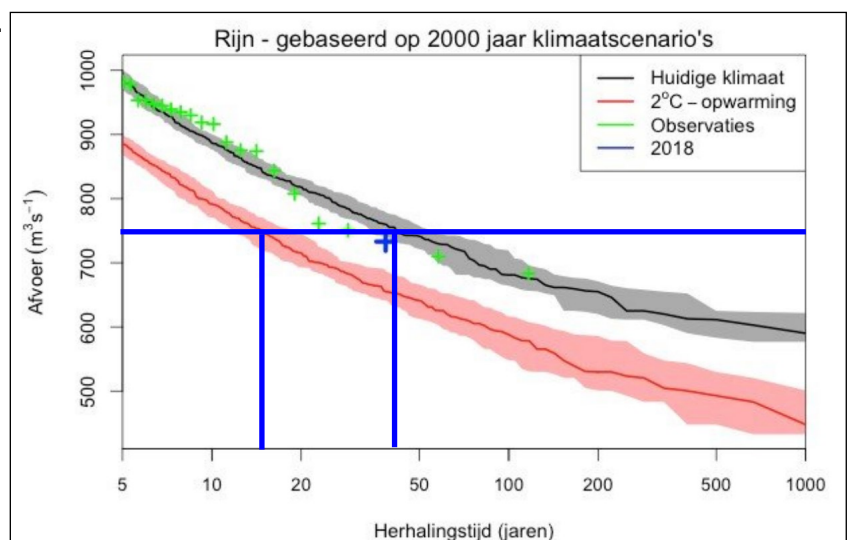
De grafiek rechts geeft de afvoer van de Rijn in m³/sec. De paarse lijn geeft het huidige debiet van de Rijn en de onderste gestreepte lijn de 5 % laagste waarden. Onderin de grafiek is een lichtbruin blok te zien met waarden “verlaagd” tussen 1.000 en 1.400 m³/sec. Dat zijn de waarden waarbij RWS alert wordt.

Al vanaf begin mei zit de afvoer van de Rijn al in de gevarenzone en vanaf half juli zit de afvoer ver in de min. Voor Zuid-Holland heeft dat twee gevolgen. Op de eerste plaats krijgt met te maken met een tekort aan zoet water. En daarnaast kan het zoute zeewater verder het land binnendringen als de stroom zoet Rijnwater afneemt. En daarmee verdringt het zoute en brakke water het hoogstnodzakelijke zoete water.

Helaas heeft een beperkte afvoer van de Rijn ook voor Noord-Holland grote gevolgen.

De grafiek rechts geeft de kans op een bepaalde Rijnafvoer bij Lobith. De zwarte lijn geeft de kansverdeling bij het huidige

klimaat en de rode lijn bij een temperatuurstijging van 2 °C.

Een Rijnafvoer van 750 m³/sec (de horizontale lijn) heeft met het huidige klimaat een kans van ca. eens in de veertig jaar (de linkse verticale lijn). Bij een temperatuurstijging van 2 °C neemt de kans toe tot eens in de zestien jaar, een 2,5 keer grotere kans. Kortom, de situatie van nu gaat steeds normaler worden.

Op het kaartje onder is een overzicht gegeven van het Rijnsysteem op 10 augustus. De tekst gaat onder het kaartje verder.

Overzicht afvoeren, peilen, watertemperatuur en zoutgehalten

10-08-2022 (daggemiddeld)

Bij Lobith komt op dit moment ongeveer 750 m³/sec Nederland binnen. Daarvan gaat ca. 139 m³/sec via de IJssel naar het IJsselmeer en ca. 600 m³/sec in de richting van Zuid-Holland en Rotterdam.

Het IJsselmeer ontvangt dus vanuit de IJssel 139 m³/sec en dat water gaat deels naar het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, het Wetterskip Friesland, Zuiderzeeland en de waterschappen in Noord-Nederland. Bij de Stevinsluizen en Lorentzsluizen in de Afsluitdijk wordt niet gespuid, zodat daar geen zoet water verloren gaat. Dat alles zou betekenen dat er voldoende water beschikbaar zou moeten zijn. Helaas verdwijnt er ook voor water door verdamping, zeker bij de tropische temperaturen van nu. Daardoor zou het IJsselmeerpeil met 3 tot 5 mm per dag kunnen zakken. Daarom is de waterbalans van het IJsselmeer toch negatief en verdwijnt er meer water, dan dat er via de IJssel instroomt. Het betekent dat het peil van nu - 0,28 m NAP verder zal uitzakken tot ca.- 0,40 NAP. Als dat gebeurt, dan komt uiteindelijk ook de watervoorziening van Noord-Holland in gevaar.

Op dit moment zijn er alleen in het oosten en het zuiden van ons land beregeningsverboden en mag er geen water onttrokken worden aan het oppervlaktewater en grondwater. In Noord-Holland is dat nog niet het geval, met uitzondering van Texel. Omdat het eiland geheel omringd is met zeewater en er geen zoet water aangevoerd kan worden, bestaat er op Texel altijd een beregeningsverbod.

De tabel rechts geeft de landelijke verdringingsreeks, de afspraak hoe waterschaarste wordt verdeeld. Categorie 4, met de scheepvaart en de niet-kapitaalintensieve landbouw, wordt het eerst afgeschakeld en categorie

Categorie 1 Veiligheid en voorkómen van onomkeerbare schade	Categorie 2 Nutsvoorzieningen	Categorie 3 Kleinschalig hoogwaardig gebruik	Categorie 4 Overige belangen (Economische afweging, ook voor natuur)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stabieliteit van waterkeringen 2. Klink en zetting (veen en hoogveen) 3. Natuur <i>gebonden aan bodemgesteldheid</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Drinkwatervoorziening (leveringszekerheid) 2. Energievoorziening (leveringszekerheid) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijke beregening kapitaalintensieve gewassen • Proceswater 	<ul style="list-style-type: none"> • Scheepvaart • Landbouw • Natuur (mits geen onomkeerbare schade optreedt) • Industrie • Waterrecreatie • Binnenvisserij • Overige belangen
<i>Gaat voor 2 →</i>	<i>Gaat voor 3 →</i>	<i>Gaat voor 4 →</i>	

1 als allerlaatste. Als de droogte nog langer duurt en het IJssel- en Markermeer nog verder uitzakt, dan moet het schaarse water verdeeld worden over alle gebieden. Dat gebeurt op landelijk niveau op basis van de verdringingsreeks. Dan worden er afspraken gemaakt tussen RWS en de verschillende waterschappen, waarbij de waterkeringen en de onomkeerbare processen, zoals het uitdrogen van veengronden, de hoogste prioriteit hebben.

Kortom, het wordt de komende weken spannend in waterschapsland en daarbuiten.

Gemaal 1879 weer in gebruik

Ons watererfgoed zoals oude gemalen en poldermolens zijn niet alleen mooi, maar kunnen nog steeds heel nuttig zijn, bijvoorbeeld bij wateroverlast. Klazien Hartog, namens GW&L dagelijks bestuurder van het hoogheemraadschap en het portefeuillehouder watersysteembeheer én watererfgoed, zet zich er al heel lang voor in. Zo kan het gemaal 1879 in Akersloot weer ingezet worden, onder andere met steun van het hoogheemraadschap.

Het gemaal 1879 komt opnieuw in gebruik in het watersysteem van de Groot Limmerpolder. Het oude gemaal wordt hier toe klaar gemaakt om weer mee te gaan draaien bij perioden van wateroverlast.

Dertig jaar geleden werd het gemaal uit gebruik genomen, de moderne tijd zorgde ervoor dat het gemaal niet meer hoefde mee te draaien om de polders droog te houden. Het nieuwe gemaal dat ernaast staat, kan onder normale omstandigheden de polder voldoende droog houden. Uit de onlangs

gehouden watersysteemstudie van het waterschap is naar voren gekomen dat bij grote regenbuien in de Groot Limmerpolder wateroverlast ontstaat in de polder en het stedelijke gebied van Castricum, Limmen en Akersloot. De gemeentes liggen op de hoge delen van de polders, hierdoor krijgen de lagere gebieden met veelal een agrarische

bestemming steeds vaker te maken met wateroverlast. Om dat te

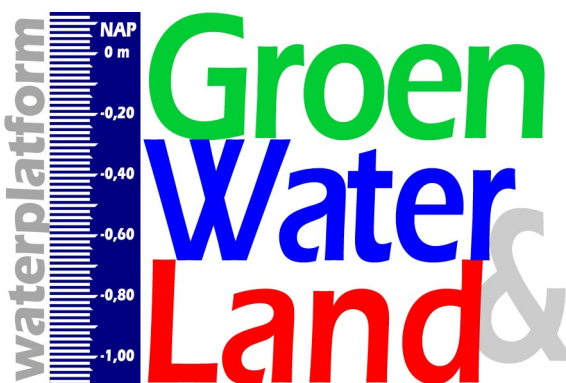
voorkomen is uitgerekend dat er aanpassingen aan stuwen moeten worden gedaan, duikers en waterlopen moeten worden vergroot en om het water weg te malen kan gemaal 1879 als hulpgemeal bijdraaien.

We werken voor deze oplossing onder andere samen met de gemeenten Castricum en Uitgeest. Om het gemaal weer maalvaardig te maken werd er geld gezocht bij de provincie (subsidie-monument), de Rabobank deed een duit in het zakje en HHNK zorgt ervoor dat het gemaal weer op elektra

draait. Het dak is inmiddels gerepareerd en de houten tandwielen herstelt. De verwachting is dat het gemaal in 2022 klaar is om te helpen bij de klimaatveranderingen van deze eeuw.

„Het is een geweldige en praktische oplossing, ik daar uiteraard heel blij mee, het is natuurlijk prachtig om het oude erfgoed in te mogen zetten voor de uitdagingen van morgen. Het geeft ook aan dat het nog niet zo gek geregeld was vroeger. Het zou mooi zijn als erfgoed hergebruikt kan worden om te helpen bij de klimaatveranderingen. Dan heeft het oude weer een nieuwe functie gekregen,” aldus portefeuillehouder watererfgoed Klazien Hartog. Het gemaal is in handen van een stichting die met vrijwilligers ervoor zorgen dat ze klaar staan om te malen als de telefoon overgaat van HHNK. Een van de bestuursleden Co Bosschaart is oud medewerker van HHNK. Wie meer wil weten over het gemaal en/of vrijwilliger wil worden kan kijken op: www.gemaal1879.nl

Wilt u reageren op deze Nieuwsbrief of wilt u meer weten, neem gerust contact met ons op of kijk op de website:

info@groenwaterenland.nl

www.groenwaterenland.nl